Jesper Tang Nielsens prædiken allehelgensdag

Taler
Jesper Tang Nielsen
Valgmenighedspræst

Dato
2. november 2025

Sted
Immanuelskirken, København

Omstændigheder
Prædikentekst
Matthæusevangeliet kapitel 5, vers 1-12

Samler
Den Danske Salmebog nr.: 402 – 571 – 573 — 572 – 321 – 560

Nu hedder Allehelgensaften Halloween. Det er meningen, at det skal være uhyggeligt. Det handler om drabelige kostumer og græskarlygter. Børnene går rundt indsmurt i teaterblod og beder i bedste fald om "slik eller ballade", men lige så tit siger de "trick or treat", for det er en lettere fordansket udgave af en amerikansk tradition, der udspiller sig i gaderne d. 31. oktober. Og den amerikanske tradition er i virkeligheden en disney-ficeret version af en ældgammel højtid, som i sin oprindelse er et forkølet forsøg på at gøre en hedensk tradition kristen. Fra fordums tid har man en aften i efterårsmørket markeret sammenhængen mellem dødsriget og de levendes land. En aften om året kunne de døde kortvarigt komme på besøg.

Og det er vel stadig det, der er på færde, når spøgelser og genfærd befolker gader og stræder til Halloween, selv om det næsten er helt skjult under endnu en importeret forbrugsfest. Man må lede længe for at komme under den kulørte overflade og se, hvad højtiden egentlig handler om. Men når man kommer gennem populærkulturens falske forskrækkelser og kunstige uhygge, kan man faktisk se det at det er forholdet mellem liv og død, mellem levende og døde, der er på færde. Den kristne helligdag handler om at bevare relationen til vores døde, så de på den ene side ikke overtager de levendes verden, på den anden side forsvinder i glemslen. Ingen af delene kan livet holde til.

Som man skal lede længe efter meningen i Halloween-fejringen i Danmark, skal man også forsøge at komme under overfladen for at høre Jesu ord i Bjergprædikenen. Dem har der lagt sig mange lag af kristelige udlægninger over, så det er vanskeligt at trænge ned til deres mening. Man kan næsten ikke undgå

at se Jesus for sig, som han er blevet fremstillet i mere eller mindre lødig religiøs kunst, på bjergsiden med disciplene om sig og armene strakt indbydende ud til siderne, mens han priser de fattige i ånden salige. Så får man en glansbilledeversion af Jesu og kan slet ikke forstå, at han siger andet, end tillykke til alle dem, der lytter til hans vise ord.

Man skal igennem den fromme overflade, som årtusinders kristelig kultur har lagt over ordene, for at komme ned til deres egne udsagn: Salige er de, der sørger, for de skal trøstes. Salige, lykkelige eller heldige, ja tillykke til dem, der sørger, for de skal trøstes, siger Jesus. Og det kan være svært ikke at slå sig på de ord, der før lød så blide og imødekommende: Salige er de, der sørger; salige er de ydmyge; salige er de, der forfølges; salige er I, når I lider ondt. For kontrasten mellem Jesu saligprisning og den situation, der prises, skærer i øjnene: Salige er de, der sørger, for de skal trøstes. Det er næsten er modsætning: Kan man være salig, når man sørger? Er det saligt at blive trøstet? Sorgen kan være så kompleks, fyldt af modsatrettede følelser, at det hverken er saligt at sørge eller blive trøstet. Så kompleks kan sorg være, at den ikke kan komme til udtryk i ord, for der er ingen ord, der indeholder det hele.

Måske er det derfor, sproget er ved at bryde sammen i Jesu saligprisning. Måske forsøger han at udtrykke en kompleksitet, som sproget næsten ikke kan rumme, så det er ved at sprænges. Ligesom man i den største lykke ikke kan andet end udtrykke sig i jubelskrig, ligesom man i den værste vrede ikke kan andet end fnyse, således bliver man stum i sorgen. Ordene er for enkle og for entydige til at rumme den kompleksitet, som sorg indeholder. Ja, sorg er mere kompleks end tårer kan vise og hulken bringe frem.

Efter Første Verdenskrig, da der var sorg over Europa, fordi der i millioner af hjem manglede en, oftest en søn eller en fader, men tit også en datter eller en moder, brød sproget sammen i digtningen og perspektivet opløstes i kunsten. Man kunne ikke længere fortælle en sammenhængende historie, men man skrev modernistiske værker, hvor historierne faldt fra hinanden i forskellige tankestrømme eller usammenhængende betragtninger. Digterne lod deres digte bestå af usammenhængende ord på linjer, der tilfældigt blev brudt. Og i billedkunsten forsvandt motivet i mange kubistiske perspektiver og sammenhængen gik under i surrealistiske fremstillinger af uvirkelige drømmescener.

Man kan forklare udviklingen således, at meningen var gået tabt i den meningsløse krig, så man derfor heller ikke kunne fremstille en mening i kunsten, men i stedet lade meningsløsheden komme til udtryk ved at vise, at der ikke er et samlende centrum, som meningen stammer fra. Man gjorde det tydeligt, at man ikke kan stole på ét perspektiv, eller én stemme, eller én sammenhæng, for alt var sønderbrudt.

Men måske kan man også betragte de kunstneriske virkninger af Første Verdenskrig som en reaktion på sorg. Måske gav den megen død og ulykke anledning til en mangfoldighed af uforenelige perspektiver, fordi sorg heller ikke er en entydig sammenhæng og ikke kan reduceres til en bestemt betydning. Derfor kan sorg splintre verden i et utal af forskellige reaktioner, tanker, følelser. Den kan kaste den sørgende rundt i mørke afkroge af bevidstheden og tvinge vedkommende ned i den sorteste afmagt. Men den kan også overrumple og overraske med følelser af skam og skyld, men også lettelse og taknemmelighed. Som i en modernistisk roman eller et kubistisk maleri kan alle følelserne være der på en gang, for der er ikke en bestemt mening i sorgen, og der er ikke en rigtig måde at sørge på. Sorg rummer det hele.

For sorg er reaktionen på kærlighed og kærlighed er den mest komplekse relation, der kan være mellem mennesker. Kærligheden kan omfatte følelser af vidt forskellig art, ømhed og omsorg, lyst og begær, vrede og skuffelse. Så omfattende, som kærligheden er, så omfattende er sorgen. Ligesom sproget ikke rækker til at udtrykke kærligheden fuldt ud, således bryder sproget sammen i sorgen, hvor der ikke er ord til at sige det hele på en gang.

Salige er de, der sørger, for de skal trøstes, siger Jesus og siger alligevel det hele på en gang, når han samler både sorgen og trøsten under det ene begreb salighed. For salige, lykkelige, heldige er de, der kan have alle deres komplekse og modstridende følelser på en gang og samtidig, så alt det, der ikke giver mening, og alt det, der opløses i utallige perspektiver, kan være til stede i forholdet til ham. Salig er man, fordi intet i livet og i døden er udelukket fra forholdet til ham. Saligheden er både sorgen og trøsten.

Når vi derfor i dag mindes vores døde, afkræves vi ikke en bestemt sorg. Vi skal ikke sørge og græde på en bestemt måde. Vi skal ikke tænke og føle noget bestemt, men vi må have hele vores relation til de afdøde med alt, hvad den indebærer. Vi skal heller ikke lade os trøste på en bestemt måde eller bearbejde

sorgen efter bestemte regler. For vi må have det hele i forholdet til Jesus, for det omfatter både liv og død.

Heri er både sorgen og trøsten, at hele forholdet til den afdøde, uanset om det kun har varet ganske kort tid eller det har fyldt et liv, forbliver og vedbliver med at udvikle sig og forandre sig, som det gjorde, da afdøde var i livet. Følelserne bliver anderledes, de aftager og tiltager, de fylder i perioder det hele og i andre perioder mindre. For sorg er en levende relation. Således kan vi leve videre med forholdet til vores døde som en levende del af vores liv.

Hvis Halloween er uhyggeligt under den blanke amerikanske overflade, så er det, fordi de døde i den disney-ficerede verden er gemt væk og kun kommer frem en kort stund én dag om året. Det er uhyggeligt, for det kender ikke det fællesskab af levende og døde, som Jesus selv oprettede, da han døde og overvandt døden. For det er baggrunden for, at han kan prise dem lykkelige, der sørger og trøstes, for de har deres døde med i en levende relation i både livet og døden.

Kilde
Manuskript er taget fra www.kvvv.dk med tilladelse fra udgiver

Kildetype
Digitalt manuskript

Tags
Allehelgen, Første tekstrække, Prædiken, Prædikener fra 2000-tallet

URI
https://www.dansketaler.dk/tale/jesper-tang-nielsens-praediken-allehelgensdag